

Miljø- og Fødevarerministeriet

Institution: NaturErhvervstyrelsen og Miljøstyrelsen

Enhed/initialer: Jura/DONI; Miljø & Biodiversitet/LBO/NAAN/KMKRPE; Pesticider og Genteknologi/SOEMJ

Dato: 12. oktober 2015

Til Folketingets Udvalg for Miljø og Fødevarer

Notat om hørings svar vedr.

Forslag til lov om ændring af lov om dyrkning m.v. af genetisk modificerede afgrøder og lov om miljø og genteknologi

Lovforslaget om ændring af lov om dyrkning m.v. af genetisk modificerede afgrøder (herefter "sameksistensloven") og lov om miljø og genteknologi (herefter "genteknologiloven") er en opfølgning på Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2015/412 af 11. marts 2015 om ændring af direktiv 2001/18/EF for så vidt angår medlemsstaternes mulighed for at begrænse eller forbyde dyrkning af genetisk modificerede organismer (GMO'er) på deres område (herefter Barroso-direktivet).

Lovforslaget har været sendt i offentlig høring i perioden den 2. september 2015 til den 30. september 2015 hos en bred kreds af myndigheder og organisationer, jf. den vedlagte høringsliste. Der er i forbindelse med høringen modtaget substantielle bemærkninger fra følgende interessenter: Frie bønder - Levende Land, DI Fødevarer, Biodynamisk Forbrugersammenslutning, Landbrug & Fødevarer, NOAH, DAKOFO, Danmarks Biavlerforening og Danmarks Naturfredningsforening.

Overordnet har de nævnte interessenter følgende bemærkninger til lovforslaget:

Landbrug & Fødevarer er af den opfattelse, at lovændringerne er udtryk for overimplementering, og at anvendelse af forbudsmyndighederne indebærer en risiko for overtrædelse af samhandelsreglerne. DAKOFO anbefaler, at der ikke gennemføres de foreslåede ændringer i hhv. sameksistensloven og genteknologiloven. DI Fødevarer anbefaler, at Danmark ikke benytter sig af de undtagelsesmuligheder, som lovforslaget åbner for. NOAH ser positivt på lovændringerne, og påpeger at det er vigtigt at være bevidst om at anvende den mulighed, lovændringen giver, da en ikke-handling vil være en accept af dyrkningen af GM-afgrøder på dansk jord. Organisationer anbefaler at anvende muligheden for forbud i stedet for dyrkningsundtagelse ved at spørge ansøgers virksomhederne. Frie Bønder - Levende Land anbefaler et fuldstændigt forbud mod dyrkning af GMO'er i Danmark. Biodynamisk forbrugersammenslutning anbefaler, at der i Danmark alene dyrkes biodynamisk/økologisk. Danmarks Biavlerforening understreger vigtigheden af, at der tages særligt hensyn til bier og for risikoen for GMO indhold i honning samt at der til enhver tid eksisterer den størst mulige selvbestemmelse for medlemsstaterne for at begrænse eller forbyde dyrkning af GM-afgrøder. Danmarks Naturfredningsforening er tilfreds med, at Danmark kan komme til at udnytte de muligheder, der ligger i Barroso-direktivet, og at det giver ministeren mulighed for at imødekomme det flertal i Folketinget, der ønsker at kunne træffe nationale beslutninger på området.

Mere konkret berører høringssvarene følgende punkter:

1. Overimplementering
2. Fuldstændigt forbud mod dyrkning af GMO
3. Forsigtighedsprincippet som begrundelse for forbud
4. Konkurrenceevne
5. Samhandel, herunder fri bevægelighed for varer samt forhold til WTO
6. Lovforslagets påvirkning af fremtidig forskning og udvikling af afgrøder
7. Videnskabelige vurderinger som grundlag for lovgivning
8. V 83 om nationale afgørelser
9. Bemærkninger til lovforslagets enkelte punkter
10. EU-proceduren i forhold til ansøgninger om godkendelse

I det følgende sammenfattes de væsentligste synspunkter vedrørende de ovennævnte punkter og kommentarer hertil. Høringssvarene er kun gengivet i hovedtræk. For en nærmere uddybning henvises til de enkelte høringssvar.

Der er i forbindelse med høringen modtaget høringssvar, hvor der adresseres emner, der ikke er omhandlet i det foreliggende forslag til ændring af sameksistensloven og genteknologiloven. Disse emner indgår ikke i behandlingen af høringssvarene.

1. Overimplementering

Landbrug & Fødevarer bemærker, at lovforslaget er udtryk for overimplementering, da der ikke er en forpligtelse til at implementere udsætningsdirektivets artikel 26 b, stk. 3 og 4. Landbrug & Fødevarer anfører, at det alene er tilladt at dyrke en genmodificeret afgrøde i Danmark, hvis der i medfør af sameksistensloven er fastsat afgrødespecifikke dyrkningsvejledninger for den pågældende art, hvilket betyder, at for de arter, hvor det er vanskeligt eller ikke muligt at fastsætte sameksistensregler, vil der være tale om et fagligt baseret de facto forbud. DI-Fødevarer anbefaler, at Danmark ikke benytter sig af de undtagelser, som lovforslaget åbner for.

Indledningsvist skal Miljø- og Fødevareministeriet bemærke, at undgåelse af GMO-forekomst i andre produkter (sameksistens) blot er et af flere af de tungtvejende grunde opregnet i udsætningsdirektivet artikel 26 b, stk. 3, der kan gøres gældende til støtte for et nationalt forbud for dyrkning af GM-afgrøder

Herudover skal det bemærkes, at den omstændighed, at der ikke er fastsat afgrødespecifikke dyrkningsvejledninger, ikke i sig selv kan antages at indebære et de facto forbud mod dyrkning. Miljø- og Fødevareministeriet skal i den forbindelse henvise, til, at det fremgår af bemærkningerne til sameksistensloven, jf. Folketingstidende 2003-04, tillæg A, s. 6114, at hensigten med ministerens muligheder for at fastsætte krav om dyrkningsafstande og dyrkningsintervaller m.v. er at begrænse spredning af genetisk modificeret materiale fra afgrøder, og at disse krav vil blive fastsat i takt med, at nye afgrøder godkendes til markedsføring i EU. Til støtte for ministeriets vurdering henvises endvidere til, at der til ministerens forbudsbemyndigelse i § 4 i den gældende sameksistenslov. Af bemærkningerne til bestemmelsen, jf. Folketingstidende 2003-04, tillæg B, s. 2017, fremgår, at bemyndigelsen tænkes anvendt således, at ministeren kan undtage visse arter af afgrøder, hvor der ikke har kunnet anvises virkemidler til at sikre sameksistens. Virkningen af undtagelsen af afgrøderne er således, at de pågældende arter ikke kan dyrkes, før der ved bekendtgørelse kan fastsættes virkemidler.

Endelig skal det bemærkes, at der for så vidt angår de foreslåede bestemmelser i lovforslagets § 1, nr. 3 og § 2, nr. 7, alene er tale om bemyndigelser til at nedlægge forbud.

Bemærkningerne har ikke ført til ændringer i lovforslaget.

2. Fuldstændigt forbud mod dyrkning af GMO

Frie Bønder – Levende Land anbefaler, at lovforslaget ændres, således at Danmark helt forbyder dyrkning af GMO-afgrøder. Organisationen anfører tre grunde til støtte for sin anbefaling. For det første er der ikke videnskabelig konsensus om GMO-afgrøders sikkerhed. For det andet er et forbud det eneste sikre værn mod utilsigtet iblanding af GMO-materiale i såvel konventionelt som økologisk dyrkede afgrøder og dermed den eneste sikre beskyttelse af landmænd, der ikke vil dyrke GMO-afgrøder. For det tredje er den fortsatte dyrkning af GMO-afgrøder til skade for Danmarks omdømme som producent og eksportør af sunde fødevarer.

NOAH anbefaler at anvende muligheden for et forbud i stedet for dyrkningsundtagelse og anbefaler samtidigt at forbyde de otte GM-afgrøder, der er i pipeline i EU ved sort (majs) og egenskab (herbicidtolerance) for ikke at skulle tage stilling fra gang til gang, og dermed sikre landmænd den kontinuitet de har brug for at kunne drive deres erhverv.

Miljø- og Fødevareministeriet kan hertil bemærke, at det efter ministeriets vurdering ikke er muligt at indføre et generelt forbud mod dyrkning af GM-afgrøder i Danmark. Det skyldes, at et generelt forbud hverken vil være foreneligt med udsætningsdirektivet eller Traktaten for den Europæiske Unions Funktionsmåde (TEUF), idet fastsættelse af nationale forbud forudsætter iagttagelse af det almindelige EU-retlige proportionalitetsprincip, og at der i den enkelte sag foretages en konkret afvejning mellem på den ene side frihandels- og konkurrencebetragtninger, og på den anden side eventuelle modstående dokumenterbare samfundsmæssige hensyn¹.

Bemærkningerne har ikke ført til ændringer i lovforslaget.

3. Forsigtighedsprincippet som begrundelse for forbud

NOAH foreslår, at det skal være muligt at forbyde dyrkning af GM-afgrøder ved at anråbe forsigtighedsprincippet. NOAH påpeger, at bemærkningerne til lovforslaget pt. eksplicit udelukker denne mulighed. NOAH anfører i den forbindelse, at Den Europæiske Fødevarer sikkerhedsautoritet (EFSA) risikovurderinger har været under kritik, og at forsigtighedsprincippet derfor også bør kunne bruges med henvisning til forhold, som EFSA har vurderet.

Miljø- og Fødevareministeriet skal i den forbindelse for det første bemærke, at motiverne til art. 26 b, stk. 3, efter ministeriets vurdering, udelukker anvendelse af forsigtighedsprincippet i TEUF artikel 191, stk. 2, som selvstændig begrundelse for forbud mod eller begrænsning af dyrkning, der går videre end EU-reglerne tillader. Der henvises samtidig til, at forsigtighedsprincippet dels er lagt til grund for reglerne i udsætningsdirektivet og GMO-forordningen, jf. disse retsakters henvisning til TEUF artikel 114, dels at indgår i forbindelse med EFSA-risikovurderingen.

---

¹ jf. artikel 34 og 36 i Traktaten for den Europæiske Unions Funktionsmåde (TEUF), udsætningsdirektivets artikel 26 b, stk. 3, sammenholdt med motiverne hertil, og EU-Domstolens praksis vedr. reglerne om fri bevægelighed.

Herudover skal det bemærkes, at enhver, herunder medlemsstaterne, organisationer m.fl., har mulighed for, forud for afstemning i EU om tilladelse vedr. GMO-dyrkning, at fremsætte bemærkninger til EFSA's risikovurderinger, herunder evt. spørgsmål i forhold til validiteten heraf. Bemærkningen har ikke ført til ændringer i lovforslaget.

4. Konkurrenceevne

DAKOFO bemærker, at det er meget afgørende for konkurrenceevnen i dansk planteproduktion, at der gives mulighed for at anvende en bred vifte af forædlingsteknologier i Danmark. Landbrug & Fødevarer samt DI-Fødevarer gør også opmærksom herpå.

Miljø- og Fødevareministeriet skal hertil bemærke, at det er korrekt, at der kan blive tale om en negativ effekt på landbrugets konkurrenceevne for dele af det danske landbrug, når der sammenlignes med landmænd i medlemsstater, hvor det eventuelt tillades at dyrke genetisk modificerede afgrøder. Mange EU medlemsstater og regioner har dog hidtil været og er fortsat imod dyrkning af genetisk modificerede afgrøder. I alt 17 medlemsstater har pr. d. 7. oktober 2015 anmodet om dyrkningsundtagelse for hele eller del af deres territorium for så vidt angår GM-majs, som er omfattet af Barroso-direktivets overgangsordning.

Bemærkningerne har ikke ført til ændringer i lovforslaget.

5. Samhandel, herunder fri bevægelighed for varer samt forhold til WTO

Landbrug & Fødevarer bemærker, at lovforslaget indebærer stor risiko for overtrædelse af internationale regler, herunder samhandelsregler eller regler for det indre marked, hvis der træffes beslutning om et nationalt forbud på baggrund af lovforslaget. Det anføres, at dette f.eks. gælder den uklarhed, der ligger i, at nationale forbud kan begrundes med miljøpolitiske mål samtidig med, at det er en klar forudsætning, at et forbud ikke kan begrundes i forhold, der indgår i EFSA's risikovurdering.

DAKOFO anfører, at de foreslåede lovændringer vil skabe uklare forhold for henholdsvis dyrkning og handel med afgrøder og følgeprodukter, som vil kunne skabe betydelige handelsbarrierer, hvilket kan have store negative konsekvenser. Det anføres, at det både på kort og lang sigt er helt uholdbart såfremt en meget internationalt arbejdende dansk landbrugs- og fødevareresektor ikke omkring produktionsteknologi og rammer for varehandelen kan arbejde på de vilkår, der bredt gælder på de internationale markeder. Det anføres, at dansk isolation på dette område på længere sigt direkte vil svække den konkurrencemæssige stilling for virksomheder, der har deres basis og udgangspunkt i Danmark.

DI Fødevarer finder det afgørende at undlade at nationalisere godkendelse af fødevarer, herunder GMO'er til dyrkning. Enhver nationalisering af godkendelsen vil svække EU's konkurrenceevne og mindske fødevarereklyngens bidrag til vækst og beskæftigelse. Hertil kommer, efter organisationens vurdering, at det er tvivlsomt, om forslaget er i overensstemmelse med principperne i WTO-reglerne.

Miljø- og Fødevareministeriet kan i den forbindelse oplyse, at anvendelsen af de foreslåede bemyndigelser til at fastsætte forbud forudsætter iagttagelse af det almindelige EU-retlige proportionalitetsprincip, og at der i den enkelte sag foretages en konkret afvejning mellem på den ene side frihandels- og konkurrencebetragtninger, og på den anden side eventuelle modståen-

de dokumenterbare samfundsmæssige hensyn. Det er således ministeriets vurdering, at forslaget er i overensstemmelse med både EU-retten og WTO-retten.

Bemærkningerne har ikke ført til ændringer i lovforslaget.

6. Lovforslagets påvirkning af fremtidig forskning og udvikling af afgrøder

Landbrug & Fødevarer bemærker, at risikoen for nationale forbud mod genetisk modificerede afgrøder efter organisationens opfattelse vil føre til, at Danmark hægtes af i forhold til forskning og udvikling af afgrøder, som imødegår de store udfordringer fødevarereproduktionen står overfor. Det gælder f.eks. i forhold til at imødegå de udfordringer, der kommer med klimaforandringer i forhold til øgede problemer med plantesygdomme og skadedyr, som kræver øget brug af pesticider eller udbyttetab og dermed økonomisk tab for fødeerhvervet og det øvrige samfund. Det gælder også i forhold til udvikling af afgrøder med forbedrede kvalitets- og ernæringsegenskaber eller bedre evne til at udnytte gødning m.v.

Indledningsvist kan det oplyses, at et hovedformål med Barroso-direktivet er at løsne op for stilstanden i EU, hvor der de sidste mange år ikke har kunnet opnås kvalificeret flertal for eller imod ansøgninger om dyrkning i EU af genetisk modificerede afgrøder. Dette har resulteret i, at der stort set ikke dyrkes genetisk modificerede afgrøder i EU, i modsætning til i store dele af verden i øvrigt. Flere europæiske virksomheder og forskere har beklaget sig herover, og har, i lighed med Landbrug & Fødevarer, pointeret, at dette har haft negativ indvirkning på udvikling og forskning indenfor området.

Herudover skal det bemærkes, at påvirkning af fremtidig forskning og udvikling af GM-afgrøder i Danmark beror dels på, i hvilket omfang Danmark anmoder om dyrkningsundtagelse/ anvender forbudsbemyndigelserne, dels på hvorledes andre EU-medlemsstater vælger at udmønte Barroso-direktivets muligheder.

Bemærkningerne har ikke ført til ændringer i lovforslaget.

7. Videnskabelige vurderinger som grundlag for lovgivning

DI Fødevarer mener, at Barroso-direktivet repræsenterer et opgør med videnskabelige vurderinger som grundlag for lovgivning i EU, og finder det afgørende at fastholde et videnskabeligt baseret godkendelsessystem og undlade at nationalisere godkendelse af fødevarer, herunder GMO'er til dyrkning. DAKOFO finder, at den danske planteproduktion og i øvrigt også handelsregler for im- og eksport skal have udgangspunkt i EFSA's godkendelser.

Miljø- og Fødevarerministeriet kan hertil oplyse, at det fortsat vil være EFSA, der vurderer, om dyrkning af en given GMO udgør en risiko for menneskers og dyrs sundhed eller for miljø, og en EFSA risikovurdering skal foreligge, før medlemslandene stemmer om tilladelse til dyrkning i EU. Yderligere gælder, at nationale forbud mod dyrkning af en GMO skal være begrundede og baseret på tungtvejende grunde i overensstemmelse med EU-retten og ikke må være i strid med EFSA's risikovurdering af den pågældende GMO.

Bemærkningerne har ikke ført til ændringer i lovforslaget.

8. V 83 om nationale afgørelser

Landbrug & Fødevarer bemærker, at pålægget til regeringen med folketingsvedtagelsen V83 fra 2010 om at arbejde for nationale afgørelser vedrørende dyrkning af genetisk modificerede afgrøder, efter organisationens opfattelse fuldt ud er dækket ind af de gældende sameksistensregler, da det er en national afgørelse, hvilke regler, der skal gælde for dyrkning af genetisk modificerede afgrøder, der ikke kan dyrkes i og med, der ikke har kunnet fastsættes virkemidler, som sikrer sameksistens.

Miljø- og Fødevareministeriet skal henvise til ministeriets bemærkninger ovenfor under punkt 1.

9. Bemærkninger til lovforslagets enkelte punkter

6. 1. § 1, ændringspunkt 1. (sameksistenslovens anvendelsesområde)

Landbrug & Fødevarer anfører, at tilføjelsen er overflødig, da der principielt gælder et forbud, hvis der ikke er fastsat afgrødespecifikke virkemidler, hvorved det lovliggøres at dyrke den pågældende afgrøde i Danmark.

Miljø- og Fødevareministeriet skal henvise til ministeriets bemærkninger ovenfor under punkt 1.

6. 2. § 1, ændringspunkt 3 (sameksistenslovens § 4).

Landbrug & Fødevarer anfører, at Danmark allerede lever op til hensigten med Barroso-direktivet med den eksisterende formulering i § 4 i den gældende sameksistenslov, hvorfor den ikke bør erstattes af den i lovforslaget foreslåede ændring. DAKOFO bemærker, at der med de eksisterende sameksistensregler, som er fastsat på videnskabelig baggrund, er et grundlag for håndtering af dyrkning af såvel GM- som Non-GM-afgrøder. Dette betyder efter organisationens opfattelse, at der ikke er behov for at ibrugtage principperne i Barroso-direktivet i Danmark.

Miljø- og Fødevareministeriet skal henvise til ministeriets bemærkninger ovenfor under punkt 1.

9. 3. § 1, ændringspunkt 3 og § 2, ændringspunkt 7 (sameksistenslovens § 4 og genteknologi-lovens § 17 a).

NOAH bemærker, at det ikke er hensigtsmæssigt, at det ligger helt fast, hvad der kan anføres af grunde til støtte for et nationalt forbud, da det vil udelukke fremtidige bekymringer, men at der samtidig er brug for præcisering. Organisationen anbefaler, at det indskrives i den danske lovgivning, at der f.eks. kan være tale om miljø- og sundhedshensyn, da disse grunde helt sikkert kan begrunde et forbud. Organisationen anbefaler endvidere, at der også bør kunne anvendes grunde, der er overvejet i EFSA's fælles risikovurdering, da disse vurderinger har været under kritik og grundet den videnskabelige usikkerhed omkring GMO. Herudover anføres det, at de tungtvejende grunde ikke samtidig bør udelukke forsigtighedsprincippet.

Danmarks Biavlerforening opfordrer til, at begrebet "tungtvejende grunde" omfatter hensynet til de vilde bier og honningbier. Organisationen anfører, at er der bare den mindste usikkerhed eller risiko for biernes ve og vel, bør hensynet til bierne betegnes som tungtvejende grunde og derfor gå forud for dyrkning af GM-afgrøder. Det anføres, at på grund af samfundets afhængighed af biernes bestøvningsarbejde er der grund til at være på vagt overfor mulige trusler mod honningbier og andre insekter. Det anføres endvidere, at dansk honning i dag er

"GMO-fri", men med GM-afgrøder i nærheden har biavlere ikke det frie valg til at sige, at han ikke ønsker GMO i sin honning, og det kan blive dyrt, hvis honningen ikke kan afsættes.

Miljø- og Fødevareministeriet skal hertil bemærke, at opregningen af mulige begrundelser for nationale forbud i udsætningsdirektivet alene er en eksemplifikation, og dermed ikke en udtømmende opregning af alle grunde, der kan anføres som støtte for et eventuelt forbud.

Ministeriet skal endvidere bemærke, at det fremgår af betragtning 13-15 i Barroso-direktivets præambel og udsætningsdirektivet artikel 26 b, stk. 3, at de nationale forbud eller begrænsning af dyrkning skal baseres på grunde, der adskiller sig fra og supplerer den miljø- og sundhedsvurdering, som foretaget centralt i EU af EU's Fødevaresikkerhedsautoritet (EFSA). Af direktivets præambel fremgår, at det niveau for beskyttelse af menneskers eller dyrs sundhed og af miljøet, der er fastsat i Unionen, muliggør en ensartet videnskabelig vurdering i hele Unionen, og at Barroso-direktivet ikke bør ændre på denne situation. For så vidt angår hensynet til bier, er det et af de aspekter, som indgår i den centrale risikovurdering. Det er derfor ministeriets vurdering, at der skal være tale om helt særlige problemer for bier i Danmark, hvis dette skulle begrunde et nationalt forbud.

Med hensyn til indhold af pollen fra godkendte genetisk modificerede majsplanter i honning kan det oplyses, at indholdet af pollen i honning normalt ligger under de 0,9 %, som er EU's tærskelværdi for GMO-mærkning. Honning med indhold af pollen fra fødevaregodkendte GMO'er skal derfor ikke mærkes.

Bemærkningerne har ikke ført til ændringer i lovforslaget.

9. 4. § 1, ændringspunkt 5 (sameksistenslovens § 6, stk. 2).

Landbrug & Fødevarer anfører, at det er ude af proportioner i forhold til dyrkning af genetisk modificerede afgrøder og sikring af sameksistens at fastslå, at grænsedragningen mellem Danmark og Sverige er den faste forbindelse over Øresund. Det anføres, at den faglige udredning, som ligger til grund for sameksistensloven fastslår, at for langt de fleste arter vil en dyrkningsafstand på nogle få meter op til et par hundrede meter være fuldt ud tilstrækkelig til at modvirke indkrydsning.

Miljø- og Fødevareministeriet skal hertil bemærke, at afgrænsningen af det danske landterritorium i forhold til Sverige gælder generelt og er fastsat ved bekendtgørelse, jf. lovforslagets afsnit 3.4.2.

Ministeriet skal endvidere bemærke, at der i lovforslagets § 1, ændringspunkt 5, er tale om en bemyndigelse til at fastsætte regler om dyrkningsafstande m.v. i grænseområder. Hvorvidt det vil være nødvendigt at udnytte bemyndigelsen til at fastsætte krav om dyrkningsafstande for specifikke arter i f.eks. Helsingør-området, vil være en konkret faglig vurdering af de pågældende arters spredningsevne m.v.

Bemærkningerne har ikke ført til ændringer i lovforslaget.

NOAH bemærker, at det hverken i grænselandet eller inden for landets grænser skal være muligt for landmænd at fravige afstandskravene ved en skriftlig aftale.

Miljø- og Fødevareministeriet skal hertil bemærke, at der allerede i dag via den gældende sameksistenslov er mulighed for, at en dyrker af genetisk modificerede afgrøder kan indgå en skriftlig aftale, en såkaldt naboaftale, med en eller flere af sine naboer om, at der kan dyrkes

en GM-afgrøde inden for en kortere afstand end dyrkningsafstanden fastsætter. Indgåelsen af en naboaftale forudsætter, at naboen til dyrkeren af en GM-afgrøde, ikke har noget imod hvis der sker en vis krydsbestøvning i vedkommendes konventionelle eller økologiske tilsvarende afgrøde. Med aftalen fraskriver naboen sig samtidig muligheden for at kunne få udbetalt kompensation, hvis der skulle ske iblanding af GM-materiale i vedkommendes afgrøde. Aftalen vil alene omfatte de marker, de to naboer hver især har rådighed over. Det kan endvidere oplyses, at NaturErhvervstyrelsen vil være opmærksomhed herpå i forbindelse med GMO-kontrollen.

Bemærkningerne har ikke ført til ændringer i lovforslaget.

9. 5. § 2, ændringspunkt 6 (genteknologilovens § 17, stk. 5)

NOAH anbefaler, at det præciseres, at muligheden for at udvide det geografiske anvendelsesområde for en tilladelse kun omfatter tilfælde, hvor Danmark tidligere har bedt om dyrkningsundtagelse, således at bestemmelsen ikke gør det muligt at godkende nye GM-afgrøder uden normal procedure.

Miljø- og Fødevareministeriet kan oplyse, at bestemmelsen alene finder anvendelse i de tilfælde, hvor der er indgivet ansøgning om EU-godkendelser efter udsætningsdirektivets bestemmelser i Danmark, og hvor Danmark eller andre EU-medlemsstater, der tidligere har bedt om undtagelse fra godkendelsens anvendelsesområde ønsker at blive reintegreret i denne.

Bemærkningerne har ikke ført til ændringer i lovforslaget.

10. EU-proceduren i forhold til ansøgninger om godkendelse

NOAH bemærker, at Barroso-direktivet giver ministeren for området mandat til at afgøre, om der skal dyrkes GM-afgrøder i Danmark. Organisationen anbefaler, at det sikres, at ministeren skal spørge relevante udvalg og Folketinget ved ansøgning om dyrkning af GM-afgrøder for at sikre demokratisk beslutningstagen.

Biodynamisk Forbrugersammenslutning fraråder, at ministeren bemyndiges ved EU-procedure for komitésager.

Miljø- og Fødevareministeriet kan hertil oplyse, at den danske nationale EU-procedure for komitésager indbefatter høring af relevante interessenter og udvalg samt forelæggelse for Folketinget.

Bemærkninger har ikke ført til ændringer i lovforslaget.